

Miehen mittaiset

Verenperintö. Ennen oli miehet rautaa – ja nykyisin ovat myös poromiesten pojat. Aleksi Pulju, 11, ja Enska Kiiskinen, 10, tekevät miehen työn niin poroerottelussa kuin vasojen korvamerkinässäkin.

TERSTI LEILA IIRONEN, KUVAUVA TEA KARVINEN

Enska Kiiskisen nopeat jalat ovat valttia aikuisten poromiesten joukossa.

Aksu Pulju on vasojenmerkinnässä täysillä mukana. Maastossa ollessa ei katsota kelloa.

Pyhi-Kallion paliskunnan tämänvuotuisen vasojen korvamerkintä on alkanut näckheistä. Korutukseen piiti päästä jo juhanmuksena, mutta vielä kesä-heinäkuun vaihteessaakin Pelkosenniemenellä tulkillaan.

Porukan tarkkavormisimmat, Enska Kiiskinen, 10, ja Aleksis "Aksu" Pulju, 11, ovat juuri palanneet maastosta porokämpälle. Nuoren polven tekijät tietävät, ettei hoppulusta ole hyötyä.

– Porot ovat ihan siellä täällä, koska ei ole sääskää. Ne menevät isompiin tokkiin vasta, kun lämpenee, Enska ja Aksu selittävät.

Nyt on työntä, mutta viileää. Nuotion äärelle istuu monenkirjva joukko. Eräs miehistä on myynyt poronsa ystävä-

leen, koska itselle on jo karttunut ikää. Pari pitkämatkailaista tiemaa elantonsa toisaalla, mutta omistaa vuosilomansa verenerinnöllään.

Myös Aksun isä Jussi Pulju on jäänyt muutamaa tuntia aiemmin kesälomalle leipätyöstään. Hän ei käynyt edes kotona syömässä, ennen kuin lähti vasojen merkintään.

Enskan isä Anssi Kiiskinen toimii porukan työnjohtajana eli kymppinä.

ENSKAN JA AKSUN VOISSÄ roikkuu kaksi puukkoa. – Isot puukot ovat isiemme entisiä, pojat kertovat. Kun tuli uhkaa sammua, pojat ponnahtavat ylös. Sy-

tykeeksi kuoritaan lahoavan männyn kaarnaan. Isien ohjausta ei tässä puuhassa enää tarvita. Enska Kiiskisen surussa poromieheys on siirtynyt isiltä pojille ainakin 200 vuoden ajan. Aksu on niin vanhaa porosukua, ettei tiedä, mitä muita ammatteja surussa on mahdollisesti harjoitettu. Hän on ollut isänsä mukana porohommissa vauvasta asti, topattuna moottorikelkan kyydissä.

Poroyliannostusta ei ole silti tullut. – Minusta ja Enskasta tulee poromiehiä aikuisinakin, Aksu sanoo.

– Koulunkäynti ärsyttää välillä. Iskä on luvannut kirjoittaa minulle tänä syksynä lapun, jotta pääsen jäkä-länkeruseen. Aksu sai vapaata koulusta sitä varten jo viime syksynä, Enska jatkaa.

Molemmat pojat käyvät pientä kylä-koulua. Toisinaan he tutustuivat alle kouluikäisiin.

– Meitä ei otettu mukaan yöhomiin, joissa tokat kerätään aitauksiin erotte-lua ja vasojen merkintää varten.

– Yli 70-vuotiaasta Pakkasesta tuli silloin minun pa-ras kaverini, Aksu kertoo.

– Pakkanen jäi kämpille pitämään meistä huolta. Hän oli aina varannut meitä varten pastalleja, Enska sel-llittää.

ENSKAN JA AKSUN IKÄLUOKASSA ammatin periytyvyys ei ole enää selvä. Moni ikääntyvä poromies myy oikeu-

den harjoittaa porotaloutta ulkopuoliselle, jos omalla jälkikasvulla on muita suunnitelmia – tai allergiaa.

Aksun isovelji 18-vuotias Jyri Pulju, joutuu jättä-mään vasojenmerkinnän seuraavana päivänä ja palaamaan palkkatyöhönsä Oulunuon.

– Harva pärjää pelkällä porohoidolla. Minä en aio luopua näistä hommist, mutta pakko se on muutakin tehdä, Jyri sanoo.

Muutama vuosikymmen sitten elannon saattoi hankkia noin 50 porolla, mutta nykyisin luvun perässä pitäisi olla nolla lisää.

Jyri ja Aksun isä Jussi on luovut-tanut onat poronsa pojilleen. Myös hänen on täytytty hankkia kuukausipalkkainen työ muualta.

– Meidän isän papalla oli lampai-ta ja metsätaloutta porojen lisäksi, Aksu kertoo.

Poromiehet eivät kerro porojensa määrää. – On niitä – kahta puolta puuta, Aksu sanoo.

ENSKA KIISKISEN PERHE pyörittää myös Koparan poropuista ja sen yhteydessä toimivaa kahvila-ravintolaa. Enska moppaa jo perheyrittäjien lattioita ja pesee vessoja. Aidin ammati, eläinlääkärin työ, ei poikaa huokuta. – Pelkkään lääkkeitten nimien opetteluun menisi niin kauan, Enska perustelee.

Isä-Enskalla ja äiti-Heidillä on sopimus: – Heidi tekee parhaallaan erikoistumisopintojaan, joiden vuoksi hänen on oltava välillä ulkomailla. Olem-

me sopineet, että Heidi voi vuoden ajan mennä ja minä hoidan pojat, Anssi Kiiskinen kertoo.

Myös Kiiskisten 5-vuotias kuopus Pietu viihtyy po-rohommissa, mutta on nyt jäänyt äidin kanssa kotiin.

Porohommissa pojille annetaan sinimaa pikkuhiljaa. – Kämpien revööri on aika pieni. Ensimmäinen ta-voite on se, että nelivuotias uskaltaa käydä ulkoves-sassa yksin pimeällä. Sitten opetellaan retkit poroi-taukselle ja myöhemmin esimerkiksi Räkkilämmelle, Enskan isä kertoo.

"En kerro porojeni määrää – on niitä kahta puolta puuta."

AKSU KERTOO HUOLEHTIVANSA välillä siitä, toimiiiko hänen Oulusta ko-toisin olevan Riitta-äitinsä suunta-vaisto sienestäessä ja marjastaessa.

Äiti puolestaan ihmettelee 11-vuotia-ansa sisäistä kompassia.

Pelikonsoili Wii pölyttyy kotona koulupöydän alla, sillä Aksulla riittää muuta puuhaa.

– Harrastan jääkiekkoa ja näytelmäteitä samassa teatterikerhossa kuin äiti. Lisäksi teen koruja ja tuovan-ta, Aksu kertoo.

Poropoika on ehtinyt tienaaamankin sekä huopaa-tuotteillaan että jäkä-länkeruulla ja sienestäväällä. Va-kioksiakalle menee korvasientä, ja yksi tuottaa luot-taa Aksuun, kun tarvitsee myrkyllistä helttasetikästä vilallanlojen värjäkseen.

Ehtiessään Enska soittaa myös haitaria. – Jos asuinimme kaupungissa, pojalla täytyisi var- >

Poromies Jarno Piipollainen (vas.), Aksu, isä-Jussi, Enska ja Enskan Anssi-isä välipöytä-lä Ytötään porokämpällä.

Kun porotokat eivät liiku, lähdetään "kalalle". Valkka keskellä yötä.

maasti olla valtava määrä harrastuksia. Energiaa Enskalla on niin, että sillä voisi pitää yhden talon sähköt päällä, Anssi Kiiskinen sanoo.

Kannustaminen on lastenkasvatuksessa Kiiskisille a ja o.

– Me emme vähättele tai sano, että etkö ossaa. On myös turhaa kiusata lasta opettelemaan kaikki kanta-pään kautta. Ennenmin haluamme jakaa onnaa tietämystämme, Anssi Kiiskinen jatkaa.

AKSU JA ENSKA SUHTAUTUVAT poromiehen töihinsä vastuullisesti.

– Lähden porohommiin, vaikka tv:stä tulisi hyvä lätkämys, Aksu linjaa.

Hän ja Enska jakavat myös aikuisten poromiesten näkemys- petopoliittikasta: päätöksenteo on poskellaan. Niin ahma-, ilves- kuin karhukannankin kasvami-nen uhkaa koko elinkeinon.

Miesporukassa puhutaan, että moni Itä-Lapin poromies harkitsee lopettavansa tyystin.

– Ei tässä touhussa ole järkeä, jos pedot tappavat pie-nessä ajassa 50 prosenttia poroista, joku sanoo.

Kun yötön yö on aamun puolella, Enska ja Aksu jät-tävät miesporukan ja lähtevät kalaan.

– Vasojen erottelu saattaa kestää joi-nain vuosina pari-kin viikkoa. Minä en ruukkaa katsoa kelloa lainkaan sinä aikana, Aksu sanoo.

Räkkilammella saaliiksi saadaan kaksi tammukkaa.

Palattuaan pojat perkaavat ja suolaavat kalansa.

Aamulla katsellaan taivaalle, jolla piisaa tummia pil-viä. Luonto on niin voimakas tekijä, että on mentävä sil-lä, mitä se antaa. Turha surkutella, tuumitaan.

Aksu kertoo, että hän on nähnyt tämänkesäisessä vasojenmerkinnässä vasta yhden vasan, tullessaan ko-toa porokämpälle.

– Se vasa on harvinainen, koska sen äi-ti on viime vuonna syntynyt. Yleensä vuoden ikäiset naarat saavat kesken-menon, Aksu selittää.

Poika saa olla ylpeä, sillä valkko – ja sen vasa – ovat hänen omistamiaan.

– Aion antaa tämänvuotiselle valkoiselle vasalle nimen. Pari vuotta sitten na-mesin yhden vasan Joseksi, koska olin tavannut **Jo-pe Ruonansuun** ja hänen poikansa **Josen**, Aksu ker-too.

Pian hän ja Enska siirtyvät kuuntelukivelle.

– Sieltä kuulee helppoiten kellojen kilinän ja vasojen äänet, pojat kertovat.

VASOJENMERKINNÄSSÄ ei paukuttella henkseleitä, vaan pidetään mielessä isien opit; pitää olla kuin nuori Peka eikä vanha isäntä. Aina on ututta opittavaa.

Aksu sanoo vasojenmerkinnän olevan hänen suosik-kipuhaansa.

– Vasat ovat niin suloisia, mutta koskaan ei tiedä, löy-tyykö niitä, poropoika perustelee. ●

"Me emme vähättele tai sano, etkö ossaa."